

ՔՐԻՍՏՈՍԱՒԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՐՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ
Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ԱՌԱՋՆՈՅ, ՊԱՏՐԻԱՐԷԻՆ ՀԱՅՈՅ ՍՐԲՈՅ
ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՅ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐԷԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
ՊԱՏՐԻԱՐԷԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀՔԱՅ
ԱՐԷԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՕՐԷՆ ԱՐԷԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ,
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ
ՍԱՐԿԱԽԱԳԱՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ,
ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ
ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՒԱՏԱՅԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ
ՀԱՅՈՅ

տիկ իմաստութիւնն Աստուծոյ, ըստ յառաջադրութեանցն, գոր արար ի ձեռն **Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի»** (Եփես. Գ. 10—11):

Բոլոր մարդիկ, որոնք կը դառնան միեկնոյն Աստուածը որպէս Արարիչը ու նախախնամող Հայրը տիեզերքի, որոնք կը դառնան զՔրիստոս որպէս մարմին առած խօսքը Աստուծոյ և Փրկիչը ազգի մարդկան, որոնք կը դառնան ի Հօրէ բխեալ Ս. Հոգին որպէս Մխիթարիչ և Աստուածային շնորհները բաշխող լոյս զօրութիւն, անդամներն են Քրիստոսի Եկեղեցիին: Բոլոր քրիստոնէաները, իրենց մկրտութեամբ, իրենց հաւատքով ու փրկութեան յոյսով, միացած են Քրիստոսի խորհրդաւոր Մարմնոյն Մէջ, որ Ս. Եկեղեցին է՝ մէկ, ընդհանրական, առաքելական և սուրբ, իբրև միակ Գլուխ ունենալով զԻնքը՝ մեր Տէրը և Փրկիչը Յիսուս, ի սկզբանէ, այժմ և յաիտեան:

Քրիստոնէութիւնը իր ետին ունի երկու հազար տարիներու պատմութիւն մը, որու ընթացքին մարդկային պայմանին յատուկ երևոյթներ ու պատմականօրէն սկիզբ առած ու զարգացած իրադրութիւններ, ծնունդ տուած են մեզի ծանօթ քրիստոնէայ պատմական եկեղեցիներուն, որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ Քրիստոսի Ընդհանրական Եկեղեցին:

Եկեղեցին, իբրև աստուածային նախախնամութեան գործ, անշուշտ մէկ է և տիեզերական, սակայն այդ աստուածային տնօրինութեան իրագործումը երկրի վրայ զգեցած է և կը զգենու արտաքին տարբեր տարազներ, համաձայն ժողովուրդներու հոգեկան դիմագծութեան և Աստուծոյ խօսքը ընկալելու և ապրելու կերպին, և համաձայն պատմական իրադրութեանց ու ասանդութիւններուն, որոնց մէջ ծնած ու աճած են եկեղեցիները:

Այս երկու հազար տարիներու ընթացքին, քրիստոնէութիւնը, եկեղեցիները յաճախ կուրծք տուած են արտաքին ալեկոծումներու և ներքին հակամարտութիւններու և պառակտումներու, և երբեմն նոյնիսկ թշնամական փոխադարձ գործողութիւններու, սակայն, Աստուծոյ ողորմութեամբ, անոնք կարողացած են հասնիլ խաղաղութեան ափին, շարունակելով իրենց սրբազան առաքելութիւնը, ամէն մէկը իրեն սահմանուած հօտին մէջ:

Մեր օրերուն, փա՛ռք Ամենակալին, այլևս չկան ոչ-բարեկամական դժբախտութիւններ եկեղեցիներու միջև: Այլևս ոչ ոք չի մտածեր հին վէճերու և հակառակութիւններու մասին: Այսօր բոլոր եկեղեցիները, բոլոր քրիստոնէաները կը խօսին փոխադարձ հաճութեան մասին, գործակցութեան մասին, միութեան մասին:

Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, դաւանաբանական հարցերու նկատմամբ իր մտածելակերպով ու բանաձևումներով թէև կը մնայ անշեղ ու հաստատ իր ասանդական ուղղափառ դիրքերուն վրայ, սակայն, ինչպէս անցեալի մէջ, այսօր ալ կ'առաջնորդուի **«Միութիւն ի կարևորս և ազատութիւն յերկբայականս»** հին ու բարերար սկզբունքով: Որեմն, յոյժ ցանկալի է, որ քոյր եկեղեցիներու հետ մենք շարունակենք պահպանել ու մշակել իրաւ քրիստոնէական եղբայրական կապեր, մեր Մայր Եկեղեցոյ և մեր լուսաբնակ հայրապետներու ոգիով, եկեղեցիներու միջև միութիւնը տեսնելով ի Քրիստոս աիրոյ մէջ, փոխադարձ ճանաչման ու գնահատման մէջ, սերտ գործակցութեան մէջ:

Դաւանաբանական, քրիստոսաբանական կամ այլ խնդիրներ այլևս արգելք չեն և ոչ ալ պայման՝ եկեղեցիներու սիրալիր յարաբերութեանց ու եղբայրական գործակցութեանց: Դաւանաբանական դիրքերու վերաբնութեան ու միակերպումի ճանապարհով միութենական փորձերը տակաւին կանխա-

հաս են: Այսօր նման փորձեր կրնան դուռ բանալ նոր վեճերու, նոր անհասկացողութիւններու և իրերամերժ դրսևորումներու: Յիշենք, որ անցեալի մէջ յաճախ, միութեան մասին մարդոց տեսակէտներն են եղած քրիստոնէական ճշմարիտ սիրոյ և միութեան ոգին խափանողը:

Վերաքննել ու փոփոխել տասնեակ մը և ասելի դարերու հոլովոյթով հաստատուած կանոններ ու դաւանաբանական բանաձևեր, նուիրագործուած աւանդութիւններ ու ծիսական կերպեր, վստահօրէն շփոթութիւն և դժգոհութիւն պիտի յառաջացնէ հաւատացեալ ժողովուրդի գիտակցութեան մէջ, և տկարացում սիրոյ և հաւատարմութեան՝ դէպի Մայր Եկեղեցին, և հետևաբար քրիստոնէական հաւատքի տկարացում ժողովուրդի հոգեբանութեան մէջ, ի մասնաւորի ազգային եկեղեցիներու պարագային:

Մեր Եկեղեցւոյ ծագման, կազմաւորման ու զարգացման պատմութեան ու աւանդութիւններուն և մեր ժողովուրդին յատուկ՝ կրօնական ապրումներու դրսևորման կերպերուն մէջ մենք կը գտնենք մեր Ազգային Եկեղեցիին քրիստոնէական հարազատութիւնը և վաւերականութիւնը:

Ազգի մը բազմադարեան կեանքի փորձով մարմին առած ու կեանքի ձև ստացած աւանդութիւնները, հոգեբանութիւնը և աստուածաբանական մտածելակերպը շատ ասելի զօրաւոր են ու վաւերական, քան տեսական մեկնութիւնները, ինչքան ալ տրամաբանական թուին անոնք վերացական մտածումի առջև:

Հայ Եկեղեցին չի կրնար անտեսել նաև իր գոյութեան ու իր առաքելութեան ազգային նկարագիրը: Մանաւանդ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած հայ ժողովուրդի համար, Հայ Եկեղեցին իր ինքնուրոյն դաւանաբանութեամբ, աւանդութիւններով, իր ազգային լեզուով ու ծէսերով, իր անկախ ու ժողովրդապետական կազմակերպութեամբ, ազգապահպանման հզօր ազդակ և ինքնապաշտպանութեան ամուր վահան կը հանդիսանայ այսօր, երբ մեր ժողովուրդի ասելի քան կէսը և մեր նուիրապետական պատմական Աթոռներու չորսէն երեքը կը գտնուին Մայր Հայրենիքի սահմաններէն դուրս:

Հետևաբար, եկեղեցիներու միութիւնը Մենք կ'ըղձանք իրականացած տեսնել հաւատալով, թէ Քրիստոսով և Ս. Աւետարանով մէկ է Եկեղեցին, և թէ պատմական ազգային եկեղեցիներու գոյութիւնը, այնպէս ինչպէս անոնք կան այսօր, չի հակասեր և չի ժխտեր Քրիստոսով մէկութիւնը Ընդհանրական Եկեղեցիին:

Մեր օրերուն, եկեղեցիներու միութեան գաղափարը և առաջադրանքը պէտք է բանաձևել իբրև միութիւն մը Քրիստոսի սիրոյն մէջ, եղբայրական յարաբերութեանց մշակումով ու սերտ գործակցութեամբ, փոխադարձ հանդուրժողութեան, յարգանքի ու հաւասարութեան պայմաններու մէջ, ամէն դուրժողութեան, յարգանքի ու հաւասարութեան պայմաններու մէջ, ամէն Եկեղեցի պահելով իր դաւանաբանական մտածելակերպը, իր աւանդութիւնները և իր ինքնագլուխ անկախ ղեկավարութիւնը:

Եկեղեցիներու միութեան գաղափարը, մեր դարաշրջանին համար, օգտակար ձևով և բաւարար չափով իրագործուած է Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի շարժման հիմնական սկզբունքներով, որոնք բանաձևուեցան 1961-ին, Դելհիի համագումարին: Ամէնքս հոգեպէս մխիթարուած ըլլալու ենք, եթէ աշխարհի բոլոր քրիստոնէայ եկեղեցիները, առանց խլովութեան, անկեղծօրէն միանան և հաւասար հեղինակութեամբ եղբայրութեան, անկեղծօրէն միանան և հաւասար հեղինակութեամբ եղբայրութեան, մեր օրերուն՝ քրիստոնէայ եկեղեցիները և համայն մարդբար գործակցին, մեր օրերուն՝ քրիստոնէայ եկեղեցիները և համայն մարդկութիւնը յուզող կենսական հարցերու լուծման ճանապարհին: Եթէ մեր սե-

րունդը այդ իրականացնէ, արդէն պատմական մեծ յաջողութիւն մը արձանագրած պիտի ըլլայ Քրիստոսի մի և Ընդհանրական Ս. Եկեղեցին:

Եւ Մենք տակաւին կը հաւատանք, թէ պատմական եկեղեցիներու միջև գոյութիւն ունեցող աստուածաբանական մտածելակերպի, վարդապետական մեկնաբանութեանց, պատմական աւանդութեանց և ծիսական ձևերու բոլոր այն տարբերութիւնները, որոնք անցեալի մէջ հանդիսացած են պատճառներ հակամարտութեանց ու թշնամութեանց, մեր օրերու կեանքի պայմաններու տակ, մեր արդիական մտայնութեան ու հոգեբանութեան մէջ, ուրկէ չքացած են և պէտք է չքանան այլևս մոլեռանդութիւնը և անհանդուրժող ոգին, բոլոր այդ տարբերութիւնները ու անոնց պահպանումը պէտք չէ նկատուին անհասկացողութեանց և իրերամերժութեանց պատճառներ, այլ, ընդհակառակը, զանոնք պէտք է նկատել մերձեցման և փոխադարձ գնահատութեան ազդակներ, որովհետև անոնք բոլորը, դարերու հոլովոյթով, բիրեղացումներն են եկեղեցական ներշնչուած հայրերու և հաւատաւոր ժողովուրդներու վաւերական քրիստոնէական ապրումներուն և ստեղծարար ճիգերուն: Այդ բոլորի անփոփոխ ու անալլալ պահպանումով, Քրիստոսի Եկեղեցին կը դառնայ առաւել ամբողջական, առաւել հարուստ և առաւել գեղահիւս, վասնզի անոնք արտայայտութիւններն են աստուածային յայտնութիւններուն և ճշմարտութիւններուն, աշխարհի քրիստոնէայ ժողովուրդներու բազմադարեան կրօնական փորձով առարկայացած:

Բոլոր պատմական եկեղեցիներու իմացութեան, ներշնչումի և ապրումի բիրեղացած, առարկայացած այդ արտայայտութիւնները կը կազմեն այն համաքրիստոնէական, տիեզերական գանձարանը, որ իր ամբողջութեամբ միայն, իր այլազանութեամբ ու բազմերանգութեամբ, նոյնիսկ երբեմն իր հակասութիւններով, կ'արտացոլէ լիութեամբ տիեզերքը Աստուծոյ խօսքին և կը ճառագայթէ փառքը Քրիստոսին, մտածումի տարբեր ձևերով, զգացումի տարբեր երանգներով, տարբեր լեզուներով, տարբեր դաշնաւորումներով:

Պատմականօրէն զարգացած ամէն Քրիստոնէական Եկեղեցի իր սուրբերով, իր դաւանութեամբ, իր աւանդութիւններով, իր գրականութեամբ և իր արուեստով, ուրոյն և անկրկնելի ապրող յուշարձան մըն է, կենդանի խօսք մըն է, վաւերական վկայութիւն մըն է՝ **«վասն մեծի փառացն Աստուծոյ»:**

Պէտք է սրբութեամբ պահել, պահպանել զանոնք ամբողջ, անխառն ու անալլալ, առանց յովտ մը իսկ աւելցնելու կամ պակսեցնելու: Պէտք չէ աղքատացնել, պէտք չէ տկարացնել, պէտք չէ գունազերծել Քրիստոսի Եկեղեցին:

Ինչքա՛ն իրաւ աւետարանական հոգի կայ, ինչքա՛ն մարդկային ճշմարտութիւն և ինչքա՛ն ողջմտութիւն՝ մեր երանաշնորհ Խրիսեան Հայրիկի բոլորիս ծանօթ այն պարզ ու վճիտ պատկերին մէջ, որով քրիստոնէական եկեղեցիները կը նմանցնէր մեծ ծաղկեփունջի մը, ուր ամէն մէկ ծաղիկ իր ուրոյն գոյնը ունի, իր ուրոյն երանգը և իր ուրոյն բոյրը, բոլորը մէկտեղուած Քրիստոսի ափրոյ կապով:

Այսօր, եթէ կայ բան մը, որ մենք՝ քրիստոնէականք և աշխարհի եկեղեցիները պէտք է իրօք փնտռենք՝ այդ Քրիստոսի սէրն է:

Աղօթենք, որ Տէրը Իր սիրոյ տիեզերքէն լոյս իջեցնէ մեր հոգիներէն ներս ու շողացնէ զայն մեր կեանքին ու մեր ձեռաց գործերուն մէջ, որպէսզի բոլորս, աշխարհի բոլոր քրիստոնէականք, սորվինք ընթանալ ճշմարիտ սիրոյ, խաղաղութեան և եղբայրական համագործակցութեան ճանապարհէն. **«Զի սէր յԱստուծոյ է»** և **«Աստուած սէր է»** (Ա. Յովհ. Դ 7, 9):

Այս սիրոյ շունչով, Յիսուս և Իր առաքեալները Եկեղեցին հիմնեցին: Այս սիրոյ շունչով միայն քրիստոնեաները, եկեղեցիները բոլոր կը միանան Քրիստոսի մէկ և Ընդհանրական Եկեղեցիին մէջ:

Այս սիրոյ շունչով, եկեղեցիներ ու հաւատացեալներ այսուհետեւ ոչ են «օտարք և պանդուխտք, այլ քաղաքակիցք սրբոց և ընտանիք Աստուծոյ, շինեալք ի վերայ հիման առաքելոց և մարգարէից, որոյ է գլուխ անկեանն Քրիստոս Յիսուս» (Եփես. Բ 19—20):

Սոյն Մեր հայրապետական կոնդակով, կը խորհինք կարողացանք արտայայտիչը ըլլալ և յստակել Հայաստանեայց Եկեղեցոյ և հայ հաւատացեալ ժողովուրդի զգացումը, եկեղեցիներու ցանկալի միութեան գաղափարին վերաբերեալ, որով և կը յորդորենք և կը հրաւիրենք զձեզ, սիրելի՛ք Մեր, բանիւ և գործով ընթանալ մեր լուսարնակ նախնեաց մեզի աւանդ թողած ճանապարհէն, անշեղ ու անսասան պահելով մեր Առաքելական ու Ազգային Ս. Եկեղեցին, և անկեղծօրէն, խնդրութեամբ գործել, իրականացած տեսնելու համար բոլոր քրիստոնեայ եկեղեցիներու միութիւնն ու եղբայրութիւնը Քրիստոսի կենարար սիրով:

«Յիշեցէք զառաջնորդս ձեր որ խօսեցան ձեզ զբանն Աստուծոյ. հայեցեալք յէս գնացից նոցա՝ նմանողք եղերութ հաւատոցն» (Եբր. ԺԳ 7):

Մէ՛ր և խաղաղութի՛ւն և միութի՛ւն եկեղեցեաց քրիստոնէից:

Մէ՛ր և խաղաղութի՛ւն և միութի՛ւն Հայաստանեայց Եկեղեցոյս, այժմ և յաիտեան:

Ողորմութիւն Աստուծոյ և շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ:

Ամէն:

Գալստի

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տուա կոնդակս ի 4-ն յունիսի
1965 Փրկչական ամի,
և ի տումարիս Հայոց ՌՆԺԴ,
ի մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի

